ชื่อเรื่อง การพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้รายงาน ปราริณา อาษาธง

ปีที่จัดทำ 2563-2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประชุมสนทนากลุ่มครู กศน. และคณะกรรมการสถานศึกษา รวมจำนวน 27 คน สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 5 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานฯ โดยการยกร่างกระบวนการและนำเสนอแก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการบริหารและคู่มือการปฏิบัติงาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้กระบวนการบริหารฯ โดยนำไปใช้ในปีการศึกษา 2563-2564 กับครู กศน. จำนวน 18 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสรุปผลการพัฒนาฐานการเรียนรู้ และแบบสรุปผลการใช้ฐานการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 การประเมินกระบวนการบริหาร ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครู กศน. ปีการศึกษา 2564 จำนวน 18 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา และสรุปข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า 1) ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่ายเป็นที่สังเคราะห์ได้มี 6 ขั้นตอน 2) ผลการประชุมสนทนากลุ่มกับครู กศน. และคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ควรนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน โดยประเด็นการพัฒนาฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ด้านบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านงบประมาณ 3) ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ พบว่า กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ในสถานศึกษา ควรกำหนดเป้าหมายองค์กรให้ชัดเจน และใช้หลักการมีส่วนร่วมในกระบวนการ PDCA และใช้หลักการ “บวร”

มาบูรณาการในการพัฒนาการจัดกิจกรรม โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสร้างอาชีพและสร้างรายได้ พึ่งพาตนเองในระดับหนึ่ง และสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือและขยายความรู้สู่ชุมชนเพื่อความยั่งยืน และ 4) ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า หลักการบริหารที่นำมาใช้ ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารเชิงระบบ และการบริหารจัดการตามกระบวนการ PDCA โดยมีขั้นตอน ได้แก่ ขั้นศึกษาสภาพปัญหา ขั้นวางแผน ขั้นดำเนินการพัฒนา ขั้นนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ขั้นรายงานผลการพัฒนา

2. ผลการพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า 1) กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่าย มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation analysis) ขั้นร่วมวางแผนพัฒนา (Plan) ขั้นร่วมดำเนินงานพัฒนา (Do) ขั้นร่วมติดตามและประเมิน (Check) ขั้นร่วมปรับปรุงแก้ไข (Act) และขั้นร่วมเผยแพร่และขยายผล (Proliferate) 2) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการบริหารที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) คู่มือการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1) การพัฒนาฐานการเรียนรู้ จำนวน 6 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ที่ 1 ขยะเปียก ฐานการเรียนรู้ที่ 2 ขยะทองคำ ฐานการเรียนรู้ที่ 3 เสวียนรักษ์โลก ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การเพาะเห็ดขอนขาว ฐานการเรียนรู้ที่ 5 ปลูกผักพอเพียง เคียงคู่ชุมชน และฐานการเรียนรู้ที่ 6 ห้องสมุดมีชีวิต โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงถึงผลสำเร็จของการพัฒนาฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ภาพถ่าย เอกสาร คู่มือฐานการเรียนรู้ โปสเตอร์การถอดบทเรียน แผ่นพับ คำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงาน ใบประกาศและเกียรติบัตร หนังสือเชิญ หนังสือขอความอนุเคราะห์ หนังสือขอความร่วมมือ และแบบสอบถาม และ 2) ผลการใช้ฐานการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนมีองค์ความรู้และมีทักษะปฏิบัติแต่ละฐานการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้คนในชุมชนได้ โดยแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ ได้แก่ ภาพถ่าย คำสั่ง เกียรติบัตร คู่มือประจำฐานการเรียนรู้

4. ผลการประเมินผลการประเมินกระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐาน เพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผลผลิต ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการตามลำดับ